

POSTANOWIENIE

29 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 29 listopada 2023 r. w Warszawie
zażalenia A. P.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 22 listopada 2022 r., I AGa 269/21,

w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości D. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w W.

przeciwko A. P.

o zapłatę,

1. oddala zażalenie;

**2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda tytułem kosztów
postępowania zażaleniowego 7500 (siedem tysięcy pięćset)
złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po
upływie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia pozwanemu
do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 22 listopada 2022 r. odrzucona została skarga kasacyjna pozwanego A. P. od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 29 marca 2022 r. w związku z jej nieopłaceniem. Wcześniejszym postanowieniem z 18 października 2022 r. Sąd Apelacyjny zwolnił pozwanego od uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w części, ponad kwotę 15 000 zł, oddalając wniosek o zwolnienie od kosztów w pozostałej części.

Jakkolwiek nie zostało sporządzone uzasadnienie postanowienia z 18 października 2022 r., to jednak Sąd Apelacyjny odrzucając skargę kasacyjną przytoczył okoliczności, które legły u podstaw oddalenia wniosku o zwolnienie pozwanego od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej ponad wskazaną w tym postanowieniu kwotę. Z motywów tych wynika, że Sąd Apelacyjny analizował sytuację majątkową i dochody pozwanego, poddając analizie treść przedłożonego przez pozwanego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Sąd Apelacyjny ustalił, że pozwany pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z żoną E. P., pełnoletnim pasierbem B. P. oraz małoletnimi synami I. i M. Pozwany posiada wspólnie z żoną dom o powierzchni 200 m², obciążony hipoteką, o wartości około 1 mln zł. Posiada również grunt typu łąka o powierzchni 2,5 ha w P. o wartości około 50 000 zł. Innego majątku pozwany nie posiada. Na dochód w gospodarstwie domowym pozwanego składa się dochód z działalności gospodarczej E. P. w kwocie około 15 000 zł miesięcznie. W skład zobowiązań i stałych wydatków pozwanego wchodzi alimenty w kwocie 900 zł, leasing w kwocie 600 zł miesięcznie, koszty mieszkania - 500 zł rocznie, opłaty za media - 600 zł miesięcznie, ubezpieczenie majątku - 4 500 zł rocznie, dodatkowe koszty utrzymania dzieci – 1 500 zł miesięcznie, kredyt hipoteczny - 5 800 zł miesięcznie, kredyt gotówkowy - 600 zł miesięcznie, zobowiązania wobec ZUS objęte umową ratą - 600 zł miesięcznie, kredyt gotówkowy - 850 zł oraz 400 zł miesięcznie, karta kredytowa - 150 zł miesięcznie i kredyt „[...]” - 300 zł miesięcznie.

Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynikało, że pozwany wskazał dodatkowo w złożonym oświadczeniu, że spoczywają na nim różnego rodzaju zobowiązania, w tym zobowiązania w kwocie 150 000 zł, a także, że są prowadzone wobec niego postępowania egzekucyjne na kwotę 3,3 mln zł. Ponadto z uwagi na rozwiązanie kontraktu przez kontrahenta pozwanego, od 1 kwietnia 2022 r. musiał zawiesić działalność. Z informacji podanych przez pozwanego wynikało, że aktualnie nie osiąga on żadnych dochodów i nie może znaleźć pracy, pomimo że aktywnie jej poszukuje. Nadto pozwany wskazał, że na pokrycie opłaty sądowej od apelacji zaciągnął pożyczkę.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny podkreślił, że na poparcie powyższych twierdzeń pozwany nie przedłożył materiału dowodowego oprócz oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.

W tej sytuacji Sąd przyjął, że okoliczności sprawy świadczą o tym, iż pozwany miał możliwość przygotowania się do zgromadzenia niezbędnych środków finansowych na pokrycie kosztów postępowania kasacyjnego, skoro uzyskiwał znaczne dochody i znaczny przychód z prowadzonej działalności gospodarczej, a nadto posiada nieruchomość - grunt typu łąka w P. o wartości około 50 000 zł, zaś struktura wydatków pozwanego wskazuje na wysoki standard życia. Postępowanie przed Sądem Apelacyjnym toczyło się od 2021 r., pozew zaś został wniesiony w 2014 r., pozwany miał zatem czas na odkładanie kwot pieniężnych celem zabezpieczenia kosztów z przeznaczeniem na opłaty sądowe w wytoczonej mu sprawie o zapłatę ponad 3 mln zł. Koszty sądowe stanowią bowiem koszty, które strona, zwłaszcza będąca przedsiębiorcą, musi uwzględniać w racjonalnym planowaniu swoich wydatków.

Ponadto Sąd Apelacyjny wskazał, że nie są przy ocenie sytuacji strony przez Sąd brane pod uwagę kwoty zobowiązań zaciągniętych przez pozwanego, nie mają one bowiem pierwszeństwa przed obowiązkiem uiszczenia kosztów sądowych. Pozwany jest nadto osobą zdolną do podjęcia pracy zarobkowej i uzyskiwania z niej dochodów.

W związku z tym, Sąd Apelacyjny podejmując decyzję o odrzuceniu skargi kasacyjnej dokonał analizy aktualnego stanu majątkowego i dochodów pozwanego dochodząc do wniosku, że sytuacja finansowa pozwanego nie została udokumentowana w sposób uzasadniający zwolnienie go od kosztów sądowych ponad kwotę 15 000 zł.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Zażalenie jest bezzasadne.

Niezaskarżalne postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek strony o zwolnienie od opłaty kasacyjnej należy do kategorii postanowień, o których mowa w art. 380 k.p.c., a przepis ten ma odpowiednie zastosowanie także w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym (art. 394¹ § 3 w zw.

z art. 398²¹ k.p.c.). Oznacza to, że postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych, nie uchyla się spod kontroli Sądu Najwyższego. Jeśli bowiem skutkiem odmowy zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej jest jej nieopłacenie, a w konsekwencji odrzucenie z tej przyczyny skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy przy rozpoznaniu zażalenia na odrzucenie skargi, bada także, na zgłoszony w oparciu o art. 380 k.p.c., wniosek strony, czy postanowienie odmawiające zwolnienia strony od opłaty było uzasadnione w świetle materiału sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 16 lipca 2008 r., II CZ 40/08; z 6 maja 2011 r., II CZ 12/11 oraz z 27 czerwca 2013 r., III CZ 28/13, z 15 września 2023 r. III CZ 55/23). Koniecznym warunkiem przeprowadzenia przez Sąd Najwyższy tej kontroli jest jednak, jak to już podniesiono, zamieszczenie w zażaleniu stosownego wniosku na podstawie art. 380 k.p.c., co w niniejszej sprawie ma miejsce. W związku z tym należało dokonać prawidłowości postanowienia o odmowie zwolnienia pozwanego od kosztów sądowych w zakresie opłaty od skargi kasacyjnej ponad kwotę 15 000 zł.

Stosownie do art. 102 ust. 1 i 2 u.k.s.c. zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna, jeśli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania dla siebie i rodziny. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów.

Oceny sytuacji majątkowej strony składającej wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych dokonuje się na podstawie danych zawartych w jej oświadczeniu, chyba, że sąd poweźmie wątpliwości co do jej rzeczywistego stanu majątkowego i zarządzi w tej materii dochodzenie (art. 109 ust. 1 u.k.s.c.).

Regulacja instytucji zwolnienia od kosztów sądowych przewiduje wyłom od zasady ponoszenia ich przez strony i ma charakter wyjątkowy. Stanowi bowiem w istocie pomoc państwa dla osób, które ze względu na trudną sytuację materialną nie mogą uiścić tych kosztów bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Jest to swoistego rodzaju kredyt, udzielany przez państwo tym osobom, aby w ten sposób nie zamykać im drogi sądowej do

dochodzenia przysługujących im praw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 marca 2019 r., V CZ 6/19).

Zwolnienie od kosztów sądowych powinno być przyznawane w sytuacjach wyjątkowych, bowiem instytucja ta stanowi w istocie pomoc państwa dla osób, które ze względu na szczególnie trudną sytuację materialną nie mogą ponieść tych kosztów bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Dlatego też ubiegający się o taką pomoc powinien w każdym przypadku poczynić oszczędności we własnych wydatkach do granic zabezpieczenia środków utrzymania dla siebie i rodziny, a dopiero gdy poczynione w ten sposób oszczędności okazały się niewystarczające może zwrócić się o pomoc państwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2016 r., V CZ 34/16 i powołane w uzasadnieniu orzecznictwo).

Sąd Apelacyjny dokonał zatem prawidłowej oceny sytuacji majątkowej pozwanego uznając, że był on w stanie ponieść opłatę od skargi kasacyjnej w kwocie 15 000 zł bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

Z przytoczonych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie jako pozbawione uzasadnionych podstaw.

Na wniosek powoda zawarty w odpowiedzi na zażalenie Sąd Najwyższy orzekł o kosztach postępowania zażaleniowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

M.L.

[ms]

